

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

Дипломна робота

бакалавра

з теми: «**АМЕРИКАНО-ЯПОНСЬКІ ВІДНОСИНИ (1991 – 2021 РР.)**»

Виконала:

студентка групи IstP1-B18z
спеціальності 014 Середня освіта
(Історія та правознавство)
заочної форми навчання
Карп'юк Діана Григорівна

Науковий керівник:

старший викладач кафедри всесвітньої історії
Верстюк Володимир Вікторович

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ПИТАННЯ ТА ОГЛЯД ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ.....	6
1.1. Історіографія питання.....	6
1.2. Джерельна база роботи.....	10
РОЗДІЛ 2. СТАНОВИЩЕ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН У КІНЦІ XX СТ.....	15
2.1. Система міжнародних відносин в 90-ті рр. XX ст.....	15
2.2. Японія та США на глобальній арені міжнародних відносин.....	20
2.3. Основні напрямки американо-японської взаємодії.....	25
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК АМЕРИКАНО-ЯПОНСЬКИХ ВІДНОСИН У XXI СТ.....	30
3.1. Військово-стратегічна співпраця держав.....	30
3.2. Тенденції економічної взаємодії.....	37
3.3. Розвиток відносин на сучасному етапі.....	42
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми. У 1990-ті роки у світі відбулися кардинальні події, що призвели до глобальних перетворень у системі міжнародних відносин. Це і закінчення «Холодної війни», і розпад СРСР, і зміна біполярної системи міжнародних відносин, і початок економічного піднесення Китаю.

У відносинах Японії та Сполучених Штатів наприкінці ХХ ст. також спостерігалися важливі зрушення та зміни, зумовлені зростанням потужностей Японії в економічній, військово-технічній галузях, економічними труднощами США, зростаючою взаємопов'язаністю країн. У даний період обидві країни були охоплені активними дискусіями щодо майбутнього американо-японських відносин та вектора їх розвитку.

В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні ключовим елементом у питанні збереження стабільності та процвітання був і залишається американо-японський союз. У силу того, що цей союз, заснований на домовленості про безпеку, є незамінною основою безпеки Японії, регіону та світу в цілому, його стан та розвиток відіграє важливу роль у ефективному вирішенні багатьох глобальних проблем, що відображається і на сучасному стані міжнародних відносин. Тому дослідження еволюції альянсу Японії та США, динаміки розвитку їхніх відносин та напрямів подальшої співпраці є вкрай важливим та актуальним.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, темами, планами. Дипломна робота кваліфікаційного рівня «бакалавр» виконана відповідно до тематики, яку досліджує кафедра всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Мета дослідження полягає у всебічному дослідженні змісту та динаміки розвитку американо-японських відносин протягом 1991 – 2021 рр.

Для досягнення мети потрібно розв'язати такі **завдання**:

- висвітлити стан наукової розробки теми та її джерельну базу;

- визначити місце Японії та США у системі міжнародних відносин у 90-х рр. ХХ ст.;
- проаналізувати основні напрямки американо-японської взаємодії у 90-х рр. ХХ ст.;
- виявити динаміку розвитку військово-стратегічної та економічної співпраці держав у ХХІ ст.;
- дослідити зміст та перспективи розвитку відносин країн на сучасному етапі.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні у 1991 – 2021 рр.

Предметом дослідження є відносини між США та Японією у 1991 – 2021 рр.

Хронологічні межі роботи охоплюють період з 1991 по 2021 рр. Нижня хронологічна межа обумовлена кардинальними змінами в системі міжнародних відносин, пов'язаними з закінченням «Холодної війни», зміною біполярної системи міжнародних відносин та початком економічного піднесення Китаю. Верхня межа визначається сучасними подіями (на час затвердження теми роботи – це 2021 рік).

Географічні межі дослідження включають території Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Японії та США.

Методи та методологія дослідження. Для досягнення визначеної мети та розв'язання окреслених завдань застосовувалися загальнонаукові методи аналізу і синтезу, які передбачають розгляд окремих елементів, у даному випадку аспектів і сторін відносин, та їх узагальнення і збирання на єдину картину. За допомогою історико-описового методу у роботі викладено основні події. Також метод порівняння використовувався для того, щоб побачити та описати різницю у відносинах як у різні періоди, так і у різних сферах. У роботі використовувався і метод системного підходу, що передбачав детальне вивчення окремих елементів взаємин держав та елементів у контексті єдиної системи.

Елементи наукової новизни роботи полягають у дослідженні теми, яка недостатньо висвітлена в історіографії. Під час написання роботи було виявлено тенденції розвитку американо-японських відносин, які свідчать про їх взаємовигідну основу, яка зберігається попри відмінності в окремих аспектах зовнішньої політики двох держав.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що фактологічний матеріал, теоретичні положення та висновки можуть бути використані у подальшій науковій і освітній роботі. Вони стануть у нагоді при підготовці узагальнюючих й спеціалізованих праць з історії США, Японії, міжнародних відносин.

Апробація дослідження здійснена шляхом обговорення окремих її положень на студентській конференції Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка навесні 2022 р. та висвітлено у статті «Військово-стратегічна співпраця США та Японії на початку ХХІ ст.». Апробацію робота також пройшла під час її обговорення на засіданні кафедри всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура роботи відповідає меті і завданням дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та літератури. Обсяг основного тексту роботи становить 52 сторінки. Повний обсяг роботи – 59 сторінок. Список використаних джерел та літератури складає 62 найменування.

ВИСНОВКИ

У результаті розв'язання поставлених завдань вдалось сформуванати наступні висновки.

Аналіз історіографії теми свідчить про досить високу ступінь вивченості питання, що не виключає суперечливих тверджень та висновків, а тому й існує потреба продовжити науковий пошук, особливо у світлі того, що українські історики у вивченні теми представлені вкрай слабо. Джерельна база цілком репрезентативна, що дозволяє розв'язати поставлені питання та досягти мети роботи.

Наприкінці ХХ століття у світі відбулися глобальні зміни. Відбувся розпад Радянського Союзу, припинилося протистояння капіталістичної та соціалістичної систем, розпочалося встановлення однополярного світового порядку, з'явилися нові держави. Таким чином, сама система міжнародних відносин суттєво змінювалася. США стали вважатися єдиною державою-гегемоном. З 1990-х у світі активізується процес глобалізації, країни починають відчувати необхідність взаємних дій з метою ефективної боротьби з загрозами, що охоплюють весь світ.

Союз США та Японії наприкінці ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. також переживав період істотних змін, коли у відносинах існувала напруженість з економічних питань, відбувався перегляд керівних принципів, поглиблювалось співробітництво по ряду питань.

Японії позиціонує себе як демократична країна, яка відіграє важливу роль у підтримці глобального руху за демократію. Тобто Японія стала сприяти вирішенню глобальних безпекових проблем, підтримуючи миротворчі зусилля ООН, виділенням коштів на утримання персоналу. Також Японія дотримувалась позиції мирного врегулювання криз на Близькому Сході, підтримувала Резолюції ООН у цьому напрямі (арабо-ізраїльський, ірано-іракський конфлікти та ін.).

У Японії спостерігалися економічне та військово-технічне зростання. США, навпаки, переживали економічні проблеми, що впливало на відносини з Японією. У японському суспільстві існувало прагнення більш незалежного курсу від США, що викликало побоювання у Сполучених Штатах. Але важливо відзначити той факт, що і США, і Японія продовжували розглядати один одного як головних союзників у регіоні, і існування союзу не ставилося під питання.

У японо-американських відносинах були різні періоди, охолодження та зміцнення. Якщо спочатку Японія з 1950-х років з моменту укладання Договору безпеки зі США практично повністю була підпорядкована у своїх діях Сполученим Штатам, то в досліджуваній період, Японія почала відігравати активну роль на міжнародній арені і набувати все більшої ваги у міжнародних справах. Для керівництва США це мало неоднозначне значення: з одного боку, США необхідний сильний союзник у регіоні, а з іншого боку, побоювалися виходу Японії з-під контролю та активного зростання Японії. До того ж, на початку 1990-х Японія переживала стагнацію внутрішнього споживання, що передувало періоду інтеграції японської економіки у світову.

Японія прагнула відновити відносини з азіатськими країнами-сусідами, зберігаючи тісне співробітництво зі США. Обидві країни при цьому неодмінно дотримувалися принципів Договору безпеки, за яким Японія перебуває під ядерною «парасолькою» та навіть дозволяє Сполученим Штатам розміщення військових сил біля Японії. Всі ці фактори, безумовно, впливали на динаміку розвитку відносин сторін. Хоча союз США та Японії вважається одним із найстабільніших і міцніших альянсів, багато факторів можуть вплинути на характер відносин та динаміку їх розвитку.

Слід зазначити, що у зовнішньополітичних концепціях обох держав зазначено прагнення співпрацювати не лише у межах АТР, а й у інших областях, куди входять і миротворчі проєкти.

Військово-політичне співробітництво є важливим фактором регіональної стабільності та безпеки самих держав. Японія залишається головним союзником США у регіоні. Сторони дотримуються принципів існуючих між ними договорів та виконують їх у повній мірі. У цій сфері посилення Китаю ситуація на Корейському півострові змушують союз зміцнюватися. Таким чином, військово-стратегічний напрямок – це найважливіша сфера японсько-американської взаємодії.

Економічна сфера є ще одним важливим напрямком американо-японських відносин. У ХХІ ст. лідери країн прагнуть подолати економічні труднощі та тертя, що існували між країнами у 1970-х, 1980-х та 1990-х роках. США мають на меті розширити доступ до японських ринків, збільшити двосторонні інвестиції, стимулювати економічне зростання. Прямі інвестиції США в Японію в основному йдуть у фінансовий / страховий, виробничий та оптовий сектори. Прямі інвестиції Японії у США переважно йдуть у сектори оптової торгівлі та обробної промисловості. Між країнами діють Торговельна угода та Угода про цифрову торгівлю, що підтримує активну торгівлю та надає преференції. Основу економічних відносин Японії та США визначає Договір про дружбу, торгівлю та навігацію. Безумовно, існування таких проблем як політика Японії, націлена на захист японського ринку від деяких видів американської продукції, періоди економічних спадів, накладають відбиток на двосторонні зв'язки, їх економіки сильно інтегровані за допомогою торгівлі товарами та послугами – вони є великими ринками для експорту один одного та важливими джерелами імпорту.

В даний час Японія та США підтримують давнє та стабільне партнерство. Дві країни співпрацюють з широкого спектру глобальних питань, включаючи допомогу з метою розвитку, боротьбу з інфекційними захворюваннями, такими як поширення ВІЛ/СНІДу, а також захист довкілля та природних ресурсів. Країни також співпрацюють у галузі науки та технологій у таких галузях, як дослідження геному людини, дослідження

процесу старіння та освоєння космосу. Крім цього, між країнами проводяться консультації з політичних питань (наприклад, по Північній Кореї). Взаємодія США та Японії у Південно-Східній Азії має вкрай важливе значення для стабільності та політичних і економічних реформ. Країни разом входять до низки міжнародних організацій, США підтримує прагнення Японії стати постійним членом Ради Безпеки ООН. Посилення Китаю в даний час змушує Японію та США з особливою увагою ставитися до їхнього військово-стратегічного союзу.

Отже, ймовірно, що США та Японія в найближчому майбутньому продовжать свою тісну співпрацю у всіх сферах (економічній, військово-стратегічній, культурній, освітній, фармацевтичній, космічній). Ключовим пріоритетом Японії залишається зміцнення та налагодження зв'язків та добросусідських відносин в азійському регіоні. США, з приходом адміністрації Дж. Байдена, орієнтується на міжнародне співробітництво та блокову політику, що передбачає зміцнення відносин із Японією.

Таким чином, можна виділити основні напрямки, на яких Японія та США роблять акцент у сучасних умовах. По-перше, це китайська загроза, яка змушує країни ставитися до існуючого між ними союзу з більшою увагою. Варто наголосити і на активізації чотиристороннього діалогу Японії, США, Австралії та Індії з питань безпеки, ядерної зброї, що мав місце наприкінці 2017 року. Це безпосередньо пов'язане зі зростанням потужностей Китаю та необхідності його стримувати. По-друге, останніми роками спостерігається мілітаризація Японії, орієнтація на внутрішні сили, більш незалежний курс. Але, слід зазначити, що Японія продовжує дотримуватися союзу зі США та здійснює цей курс у рамках військово-політичного альянсу. До того ж, з приходом адміністрації Дж. Байдена Сполучені Штати орієнтуються на міжнародну взаємодію та блокову політику, що, безумовно, є важливим для розвитку американо-японського партнерства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

І. ДЖЕРЕЛА

1. Административное соглашение 1960 г. *Бунин В. Н. Японо-американский союз безопасности*. Москва: ИДВ РАН, 2000. С. 233-263.
2. Внешняя политика Японии, 2018. [Электронный ресурс]. URL: www.japantoday.ru/ (дата звернення 19.10.2021).
3. Генеральное соглашение по тарифам и торговле *ВТО*, 1947. [Электронный ресурс]. URL: <http://webportalsrv.gost.ru/PortalWTO/Normativ.nsf/pdf> (дата звернення 28.10.2021).
4. Договор о взаимном сотрудничестве и безопасности 1960 г. *Бунин В. Н. Японо-американский союз безопасности*. Москва: ИДВ РАН, 2000. С. 224-227.
5. Договор о гарантии безопасности 1951 г. *История войны на Тихом океане*. Т. 5. Москва: Полтиздат, 1958. С. 368-370.
6. Накасонэ Я. Государственная стратегия Японии в XXI веке. Москва: NOTA BENE, 2001. 312 с.
7. Резолюция 242 (1967). *Резолюции Совета Безопасности ООН*, 1967. [Электронный ресурс]. URL: [https://undocs.org/ru/S/RES/242\(1967\)](https://undocs.org/ru/S/RES/242(1967)) (дата звернення 15.05.2021).
8. Резолюция 598 (1987). *Резолюции Совета Безопасности ООН*, 1987. [Электронный ресурс]. URL: [https://undocs.org/ru/S/RES/598\(1987\)](https://undocs.org/ru/S/RES/598(1987)) (дата звернення 15.05.2021).
9. Резолюция 661 (1990). *Резолюции Совета Безопасности ООН*, 1990. [Электронный ресурс]. URL: [https://undocs.org/ru/S/RES/661\(1990\)](https://undocs.org/ru/S/RES/661(1990)) (дата звернення 15.05.2021).
10. Япония, США и Южная Корея договорились укреплять военное сотрудничество. *Trend News Agency*, 2010. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.trend.az/regions/world/usa/1794692.html> (дата звернення 01.06.2021).

11. "Summary of the Japan-U.S Defense Minister's Meeting // Ministry of Defense, 2011. [Электронный ресурс]. URL: http://www.mod.go.jp/j/press/youjin/2011/10/25_gaiyou.html (дата звернения 25.03.2021).
12. Agreement between the United States of America and Japan concerning digital trade. *Office of the United States Trade Representative*. 2019. [Электронный ресурс]. URL: https://ustr.gov/sites/default/files/files/agreements/japan/Agreement_between_the_United_States_and_Japan_concerning_Digital_Trade.pdf (дата звернения 05.05.2021).
13. Chapter II. Tasks for Construction of a New International Order and Japan's Role. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. 1990. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1990/1990-2-1.htm> (дата звернения 29.04.2021).
14. China Passes Japan as Second-Largest Economy. *New York Times*. 2010. [Электронный ресурс]. URL: https://www.nytimes.com/2010/08/16/business/global/16yuan.html?_r=1&adxnnl=1&pagewanted=all&adxnnlx=1381862800-E/A2gK8mPsLaRa7M60yzJg (дата звернения 02.06.2021).
15. Commerce and navigation treaty. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. 1991. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/b-jpust000009-0416.pdf> (дата звернения 29.03.2021).
16. Comprehensive Growth Strategy: Japan, 2014. [Электронный ресурс]. URL: https://www.hse.ru/data/2014/11/16/1101321599/g20_comprehensive_growth_strategy_japan.pdf (дата звернения 05.05.2021).
17. Foreign investment in Japan soar. *BBC*. 2005. [Электронный ресурс]. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4632747.stm> (дата звернения 22.04.2021).
18. Interim National Security Strategic Guidance. *The White House*. 2021. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf> (дата звернения 05.05.2021).

19. Japan's Legislation for Peace and Security. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. 2016. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.mofa.go.jp/files/000143304.pdf> (дата звернения 07.05.2021).
20. Japan's National Defense Strategy. 2017. [Электронный ресурс]. URL: https://csis-websiteprod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/190116_Japans_NationalDefense_Strategy.pdf (дата звернения 19.04.2021).
21. Japan's Visions for Future Security and Defense Capabilities. *Council on Security and Defense Capabilities*. 2004. [Электронный ресурс]. URL: www.jiaponline.org/resources/japan/security/Japan%20ReportCSDC%20Report.pdf (дата звернения 11.05.2021).
22. Japanese Prime Minister Abe's Resignation and the U.S.-Japan Alliance. Congressional Research Service, 2020. [Электронный ресурс]. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11644> (дата звернения 29.04.2021).
23. Japan-US Declaration on Security – Alliance for the 21 Century. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. 1996. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.mofa.go.jp> (дата звернения 02.05.2021).
24. Joint Statement of the U.S.-Japan Security Consultative Committee Marking the 50th Anniversary of the Signing of the U.S.-Japan Treaty of Mutual Cooperation and Security. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. 2010. [Электронный ресурс]. URL: www.mofa.go.jp/region/namerica/us/security/joint1001.html (дата звернения 29.04.2021).
25. Leaders of Vietnam, China held secret talks. *The Washington Post*. 1990. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1990/09/19/leadersof-vietnam-china-held-secret-talks/493fbfd0-e5a3-44d6-9af2-d811bca2c93e/> (дата звернения 19.03.2021).
26. National Security Strategy of the United States of America. *The White House*. 2017. [Электронный ресурс]. URL:

- <https://www.whitehouse.gov/wpcontent/uploads/2017/12/NSS-Final-2017-0905.pdf> (дата звернення 19.04.2021).
27. Ogawa, Naohiro. Demographic Trends and Their Implications for Japan's Future. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. 1997. [Електронний ресурс]. URL: http://www.mofa.go.jp/j_info/japan/socsec/ogawa.html (дата звернення 25.04.2021).
28. President Abbas chairs meeting of the PLO Executive Committee. *WAFFA*, 2020. [Електронний ресурс]. URL: <https://english.wafa.ps/Pages/Details/118771> (дата звернення 20.05.2021).
29. Rice says sorry for US troop behaviour on Okinawa as crimes shake alliance with Japan. *The Guardian*. 2008. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.theguardian.com/world/2008/feb/28/japan.usa> (дата звернення 09.05.2021).
30. Situation in the Asia-Pacific Region. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. 1990. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1990/1990-3-1.htm> (дата звернення 12.03.2021).
31. The Constitution of Japan. *Prime Minister of Japan and His Cabinet*. 1947. [Електронний ресурс]. URL: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html (дата звернення 07.05.2021).
32. The Interim Report on the Revision of the Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation. *Global Security*. 2014. [Електронний ресурс]. URL: https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2014/us-japandefense-cooperation_interim-report2014.pdf (дата звернення 23.03.2021).
33. The Quadrilateral Security Dialogue (Quad). *PAGEO*. 2018. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.geopolitika.hu/en/2018/10/11/the-quadrilateral-securitydialogue-quad/> (дата звернення 06.05.2021).

34. The U.S.-Japan Alliance. *Congressional Research Service*. 2019. [Электронный ресурс]. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33740> (дата звернения 02.05.2021).
35. Trans-Pacific Partnership. *Office of the United States Trade Representative*. 2016. [Электронный ресурс]. URL: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-tradeagreements/trans-pacific-partnership/tpp-full-text> (дата звернения 02.06.2021).
36. U.S. – Japan Economic Relations: Significance, Prospects, and Policy Options. *Congressional research service*. 2014. [Электронный ресурс]. URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/RL32649.pdf> (дата звернения 16.03.2021).
37. U.S. Relations With Japan. *U.S. Department of State*. 2020. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-japan/> (дата звернения 23.03.2021).
38. U.S.-Japan Alliance: Transformation and Realignment for the Future – Security Consultative Committee Document. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. 2005. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.mofa.go.jp/region/namerica/us/security/scc/doc0510.html> (дата звернения 06.05.2021).
39. U.S.-Japan Joint Declaration on Security. *Global Security*. 1996. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/japan/11318448-11333165.htm> (дата звернения 23.03.2021).

II. ЛІТЕРАТУРА

40. Бжезинский З. Выбор. Глобальное господство или глобальное лидерство. Москва: Международные отношения, 2005. 304 с.
41. Богатуров А. Д. Великие державы на Тихом океане: история и теория международных отношений в Восточной Азии после второй мировой войны (1945 – 1995) Москва: Конверт – МОНФ, 1997. 352 с.

42. Богатуров А. Д. Системная история международных отношений. 1918 – 2003. Том 3. События. 1945 – 2003. Москва: ГУП Облиздат, 2003. 487 с.
43. Бунин В. Н. Японо-американский союз безопасности. Москва: ИДВ РАН, 2000. 331 с.
44. Елкин М. Е. Место и роль японо-американского военнополитического союза в концепции «комплексного обеспечения национальной безопасности Японии». *Вестник Томского государственного университета*. 2017. № 417. С. 54-57.
45. Жуков А. Е., Лебедева И. П. Япония и современный мировой порядок. Москва: Восточная литература. 2002. 207 с.
46. Киссинджер Г. Нужна ли Америке внешняя политика? Москва: Ладомир, 2002. 351 с.
47. Кунадзе Г. Ф., Носов М. Г. Политика США в Восточной Азии. *США-Канада: экономика, политика, идеология*. 1998. № 12. С. 3-19.
48. Лебедева И. П. Японо-американские экономические отношения в контексте глобализации. *Глобальные вызовы – японский ответ*. Москва, 2008. С. 176-202.
49. Маркарьян С. Б. Демократизация руками консерваторов: Ёсида Сигэру. *Япония второй половины XX века: Проблемы и судьбы*. Москва: Восточная литература, 2003. С. 154-172.
50. Пронь С. В. США та Японія на рубежі тисячоліть: історичний досвід і перспективи відносин. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2002. Вип. 6. С. 435-438.
51. Протопопов А. С., Козьменко В. М., Елманова Н. С. История международных отношений и внешней политики России (1648 – 2000). Москва: Аспект Пресс, 2001. 344 с.
52. Семин А. В. США – Япония: полвека альянса. *США – Канада. Экономика, политика, культура*. 2010. № 8. С. 34-46.

53. Швидко В. Г., Ключева Є. А. Япония и США: сравнительный анализ новых подходов к двусторонним отношениям. *Сравнительная политика и геополитика*. 2020. Т. 11. С. 75-86.
54. Emmett “Jerome” Ryan History of the U.S.-Japan Alliance. *US Embassy*. 2005. [Электронный ресурс]. URL: <https://amview.japan.usembassy.gov/en/history-of-thealliance/> (дата звернення 11.12.2021).
55. Jason Mandryk. Japan. Operation World: The Definitive Prayer Guide to Every Nation. Toronto: InterVarsity Press, 2010. 978 p.
56. Jimbo K. Evolution of Japanese Security Roles after September 11. Quahog: FG, 2003. 270 p.
57. Peter J. Katzenstein, Martin Rouse. Japan as a Regional Power in Asia. *National Bureau of Economic Research*, 2019. p. 217-248. [Электронный ресурс]. URL: <https://ideas.repec.org/h/nbr/nberch/7839.html> (дата звернення 17.12.2021).
58. Piggott, Joan R. The emergence of Japanese kingship. *Stanford University Press*, 1997. p. 143–154.
59. Richard E. Feinberg. US Trade arrangements in the Asia-Pacific. *Bilateral Trade Agreements in the Asia-Pacific. Origins, evolution and implications*, 2006. p. 95-116.
60. Roland H. Worth, Jr. No Choice but War. *The United States Embargo Against Japan and the Eruption of War in the Pacific*. McFarland, 1995. p. 34-48.
61. Takahashi S. Japan’s Defense Policy and the Future of the Japan-US Alliance. Kyoto University, 2012. 225 p.
62. The Bubble Burst and Recession: 1990s. *Grips*, 2004. [Электронный ресурс]. URL: https://www.grips.ac.jp/teacher/oono/hp/lecture_J/lec13.htm (дата звернення 11.12.2021).